

הראי"ה קוק¹² חזון הגאולה, עמ' קצ"ט, ר"א-ר"ג

פריחתה החומרית של ארץ ישראל מבשרת את ראשית הגאולה.

חכמת הלב:
"לקום מחר בבוקר עם שיר
חדש בלב. לשיר אותו בכוח
- לשיר אותו בכאב, לשמוע
חלילים ברוח החופשית
ולהתחיל מבראשית".

(נעמי שמר, "החגיגה נגמרת")

...כן, אתחלתא-דגאולה ונדאי הולכת ומופיעה
לפנינו, אמנם לא מהיום התחילה הופעה זו, אך
מאז התחיל "הקץ המגלה" להגלות, מעת אשר הרי ישראל
החלו לעשות ענפים ולשאת פרי לעם ישראל אשר קרבו
לבא, התחילה אתחלתא זו. ועיני כל חודר ברוח דעת⁵
היו תמיד נשואות, כי יד ה' הנוהגת כל מסבות-דורות
תפליא פלאותיה להביא את ההתקלה הזאת למעלה יותר
רוממה, והפלא הזה קם וירא בימינו לעינינו, לא ע"י מעשה אדם
ותחבולותיו כי אם ע"י
מפלאות תמים-דעים "בעל מלחמות ומצמיח ישועות". ונדאי קול דודי דופק ואור ה'
אחד, המנהל בחכמתו, חסדו וגבורתו את גלגל התולדה, כשם שהוא מנהל את הליכות
כל צבאות-עולמים וכל סדרי הקיום כלו, הוא ה' אלהי ישראל אשר אנחנו עמו וצאן
מרעייתו הננו עדיו עדי-עד, מופיע ברב זהר מתוך כל המאפלים לפלס נתיבות חקו על
עמים רבים והמון לאמים. אמנם זה היום שקוינוהו הולך הוא לבא. לעת-עתה הולכים
ומתגלים צדדיו היותר חיצונים ע"י פועלים המכשירים לכונו את המעשים הללו, כערכם
של הצדונים היודעים לכת את העצים מן הלבנון לבנות בית-ה', יותר מבני-ישראל
אשר עינם ולבם וכל רגשי נשמתם נתונים אל הבית הגדול והקדוש, אשר נקרא שם שם
ה' יושב הכרובים, אשר ידעו את שמו לדבקה בדבריו ובדרכיו בכל לבם ובכל נפשם.

התחייה לאומית כוללת צד קודש וצד חול, צד רוחני וצד מעשי.

אותם החרדים תמימי הלב, אשר מעמק טהרת-רוחם התנגדו אל הציזניות, הם הם
אשר צרפיה והסירו חלק גדול מסגייה, עד אשר הביאה בפעלתם השלילית אל המדרגה
הזאת, שתהיה ראויה להתלבש בלבוש מלכות מעשית ולא תזנה כלה מרוח בית-
ישראל. הצד החיצוני שבבגין האמה, כמו הצד החיצוני שבבגין יצירת האדם וכל החי,
בא בהתגלות כחות כאלה שלא הם הנם, בצורתם הזעירה, המביאים את התכן המעלה²⁵
של החיים לערכו המשגב, אשר עליהם יתיצב כשתופיע כל סגלתו...

את הלבנים אל הבגין יכולים לשאת גם אותם שאינם חודרים אל עמק סוד הישרים
אשר ישבו בו, ולא רק לשאת הלבנים כי אם נשאים הם להיות גם המנצחים על
המלאכה, אבל בבא תור סוד הישרים להגלות אז יבחר דבר "ושבתם וראיתם בין צדיק
לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו"; ומכל-מקום אין שכר כל בריה מתקפת ועל-
פי פעלם ומצאו כל העובדים את ערכם גם בזכרון האמה לדורות יבאו, וסוף-כל-סוף
יצדק קדש...

...כל חיי הנשמה הישראלית במלא הזהר שלה מכרחים להיות מאירים בתחיתנו

12 לדמותו - ראו עמ' 27.

24. מהו תפקיד המשל
"את הלבנים
אל הבגין יכולים
לשאת..."
בהקשר לחלוצים?

25. מהי לדעתכם חשיבות שני הצדדים "צד החול וצד הקודש" בתחייה הלאומית?

הלאומית. את ההכרה הגדולה הזאת עלינו להכניס ע"י כל האמצעים המשפיעים על ההנה והנהגו רואים שמוכנה היא כנסת ישראל אשר בארץ-ישראל לקבל לתוכה את הרשמים היותר אצילים, שהם מתאימים להכרה זו והיותר נאדרים בקדש.

5 אנחנו חזרים להשגיר (=להרגיל) בקרב שדרותינו כלן את הרעיון שהתחיה הלאומית שלנו כוללת היא שני צדדים ורק בהשלמה של שני הצדדים יחד, תהיה אז ראויה לשמה. והצדדים אינם אחרים, כי אם צד החל, וצד הקדש שבה. שני הצדדים של תחיתנו מכרחים להיות איתנים, רחבים ומקיפים את כל צדדי החיים, כל אחד בגבולו במובן היותר מלא. וע"י הגבורה של החיים של שני הכחות ביחד, כח החל וכח הקדש, יתגלה ¹⁰ העז וההדר אשר לתחיתנו הלאומית; ועל ידי זה ננצל מאותה המגרעת של השפלת הטמיעה, המכשילה את הכח, ומטשטשת את הלב".

דמותה של מדינת ישראל כיום מעוררת, לכאורה, ספק בעניין ודאות הגדרת המדינה ¹⁵ כשלב בגאולה. האם ציבור גדול שאינו שומר תורה ומצוות, מצב בטחוני מעורער, ומוסר לא ראוי הם סימנים של תקופת גאולה?

נענין להלן בשני מקורות. באחד, פרי עטו של הראי"ה קוק, מתוארת **מדינת ישראל האידאולית**, ובשני, פרי עטו של בנו יחידו, **הרב צבי יהודה קוק**, מתוארת התמודדות עם ²⁰ הפער בין החזון האידאלי לבין מציאות ימינו.

הראי"ה קוק

אורות הקודש, חלק ג', עמ' קצ"א

25

אושר המדינה האידאולית

קלו

30 אין המדינה האשר היותר עליון של האדם. זה נתן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה לערך יותר גדול מחברת אחריות גדולה, שנשארו המון האידאות, שהם עטרת החיים של האנושיות, מרחפים ממעל לה, ואינם נוגעים בה.

מה שאין בן מדינה שהיא ביסודה אידאולית, שחקוק בהויתה התכן האידאלי היותר עליון, שהוא באמת האשר היותר גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר עליונה ³⁵ בסלם האשר. ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ה' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ה' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האשר היותר עליון.

אמת שאשר נשגב זה צריך הוא לבאור ארץ, כדי להעלות אורו בימי חשך, אבל לא מפני זה יחדל מלהיות האשר היותר גדול".

עיון בדברי הראי"ה קוק בעניין דמותה של מדינת ישראל מגלה פער בין "מדינת ישראל יסוד כיסא ה' בעולם שכל חפצה שיהיה ה' אחד ושמו אחד", לבין **תדמיתה** של מדינת ישראל כמדינה חילונית שאיננה מממשת בפועל את חזון העתיד. כיצד ניתן לגשר על פער

217

גאולה וימות המשיח

זה? כיצד נוכל להסביר, מחד-גיסא, את האמונה שאנו נמצאים **בתהליך גאולה**, ומאידך-גיסא את **הווייתה החילונית** של מדינת ישראל בימינו?
נעיין בדברי הרב **צבי יהודה קוק**, המתמודד עם שאלה זו ומתווה דרך אפשרית לגשר על הפער בין החזון לבין המעשה.

הרב צבי יהודה קוק¹³ "המדינה כהתקיימות חזון הגאולה"

לנתיבות ישראל, חלק א', עמ' קצ"ח-קצ"ט

הנסיגות והמשברים הם חלק מתהליך הגאולה ואנו נדרשים להתמודד עמם ולשנותם.

אֹתָהּ הַדְרָכָה הַהִדְרָגָה קִמְעָא-קִמְעָא, שֶׁהִיא קוֹבְעַת אֶת מַהֲלָךְ גְּאֻלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְכָל צְדִדֵּיהֶּם הַמַּעֲשִׂיִּים וְהַרוּחָנִיִּים, הֲלֹא הִיא כּוֹלֶלֶת בְּתוֹכָהּ גַּם אֶת כָּל הַהֶפְסָקִים וְהַעֲכוּבִים, גַּם אֶת כָּל הַנְּסִיגוֹת וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת, גַּם אֶת כָּל הָעֲכוּבִים וְהַסְּבוּכִים, אֲשֶׁר לְכָל פְּרִשְׁת הַמַּהֲלָךְ הַזֶּה, אֲשֶׁר לְכָל שְׁלֹשֶׁת חֻלְקֵי הַהִדְרָגָה הַזֹּאת.
תופעת דורות מפלגה זו, כל זמן שלא נתמלא כל אורה ולא נתבגר כל כחה, כל זמן שלא באה לידי השלמת כל צורתה ולא הגיעה לידי גמר שכלוליה, הנה במדה זו של העדר ההשלמה והשכלול, של חסרון הכח והאור, מוצאים מקום לחול ולהתבלט מיני פגמים ורפיונות, מחשכים וקלקולים – והם מזיקים לתגברת של תקון וחזק, לתוספת של עליה ושפור, ליתר שאת ויתר עז של שלמות רוממות. בינתיים בסתרי המדרגות של המהלך הזה, עד שלא נגמרה כל מדה של חרות יש עדיו מקום למשהוים של עבדות, עד שלא נתגלתה התשובה השלמה יש עדיו מקום לסרכות חטאים, עד שלא נתבררה כל פעלת הטהור העליון והתדבך ההתחדשות הפנימית יש עדיו מקום לצחצוחי טמאת הגלות ולאבקות חלדיתה, עד להופעת כל האורה יש עדיו מקום לערבוני צללים וערפלים, – וכל אלה כאלו מסבכים ומבלבלים את כל עקרו של המהלך הגדול הזה, והרי הם מחיבים ומזרזים, בכל תקף ואמץ, את התאזרות התעצומות של שותפותנו למעשה אלהינו במפעל ראשית אחריתנו המברכה והשגיא מֵאֵד. בינתיים, במפלאות הפסיעות הנשגבות והמסבכות של מהלך הגאולים מתגלגלות ונטפלות גם עפרוריות גושים ואפולוליות אִוִּירִים, של ארצות העמים, עם רבבים חיצוניים ופנימיים שבמעשה ושבִּרְוֶה, לתוך תחומה של ארץ חיינו ומוֹרֶשֶׁת תְּחִיָּתֵנוּ, והננו נִדְרָשִׁים וְנִקְרָאִים אֶל מְלֹא הַחֶסֶן וּמְרֻחֵב הָאֵמֶת שֶׁל כָּל קוֹמָמוֹתֵנוּ הָאֱלֹהִית כָּלָה, שֶׁל כָּל אֲמוֹנֹת הַבְּרָאָתֵנוּ וְתַחוּשֵׁת מוֹלֶדֶתֵנוּ כָּלָה, "כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן".

13 **הרב צבי יהודה קוק** (ה'תרנ"א-ה'תשמ"ב, 1891–1982): בנו יחידו של הראי"ה קוק. למד בישיבת "תורת חיים". עסק רבות בעריכת כתבי אביו ובהנחלת משנתו לציבור הרחב. ראש ישיבת "מרכז הרב" ואחד מן המנהיגים הבולטים של הציונות הדתית. בהשראתו קמה תנועת "גוש אמונים", שהקימה את ההתיישבות היהודית ביש"ע.

הרב צבי יהודה קוק הדגיש במאמרו עיקרון חשוב בעניין מהלך הגאולה. לפי דבריו הנסיגות, לכאורה, בתהליך הגאולה והמצב העכשווי של רוב חילוני במדינה, שאינו מזהה את שורשיו בקיום תורה ומצוות, מהווים **חלק צפוי** בתהליך הגאולה (הגאולה "כוללת בתוכה גם את כל העיכובים והסיבוכים").

הרב יוסף דב סולוביצ'יק במאמרו: "קול דודי דופק" מתאר שש הזדמנויות ("שש דפיקות") באמצעותן קורא הקב"ה לעם ישראל:

הרב יוסף דב סולוביצ'יק¹⁴

"קול דודי דופק", איש האמונה, עמ' 77-82

שש דפיקות

שש קריאות של הקב"ה לעם ישראל. הקמת מדינת ישראל מוכיחה את רצון ה' ויחסו המיוחד אל עם ישראל.

לפני שמונה שנים, בעצם ליל בלהות מלא זועות מידן, טרבלינקה ובוכנוולד, בליל של תאי גז וכבשנים; בליל של הסתר פנים מחלט, בליל שלטון שטן הספקות והשומד, אשר רצה לסחב את הרעיה מביתה לכנסיה הנוצרית; בליל חפושים בלי הרף ובקשת הדוד, – בליל זה גופו צף ועלה הדוד. האל המסתתר בשפירי חביון הופיע פתאום והתחיל לדפק בפתח אהלה של הרעיה הסחופה והדויה, שהתהפכה על משכבה מתוך פרפורים ויסורי גיהנום. **עקב ההפאות והדפיקות בפתח הרעיה, עטופת אפל, נולדה מדינת ישראל!**

כמה פעמים דפק הדוד בפתח אוהל רעייתו? דומני, שלכל הפחות יכולים אנו למנות שש דפיקות.

10

ראשית, דפיקת הדוד נשמעה במערכה הפוליטית. מבחינת היחסים הבין-לאומיים לא נכחיש אף איש, שתקומת מדינת ישראל, במונח פוליטי, היתה התרחשות כמעט על טבעית. רוסיה וארצות המערב תמכו יחד בנעיון יסודה של מדינת ישראל, שהיתה אולי ההצעה היחידה שבנוגע לה התאחדו המזרח והמערב. נוטה אני להאמין שארגון האומות המאוחדות נוצר במיחד לתכלית זו – לשם מלוי השליחות שהטילה עליו ההשגחה. נדמה לי, שאין להצביע על שום השג ממשי אחר על ידי האו"ם (=האומות המאוחדות). חז"ל הביעו כבר את הדעה, כי לפעמים "מטר" יורד "בשביל יחיד" ובשביל עשב אחד. אינני יודע את מי ראו נציגי העתונות בעיני בשר בכסא הנשיאות באותה אספה גורלית, אשר בה החלט על יסוד מדינת ישראל, אבל מי שהסתכל אז היטב בעינו הרוחנית¹⁵ הרגיש ביושב ראש האמתי שנצח על הדיונים, והוא – הדוד. הוא דפק בפטישו על השלחן. האין אנו מפרשים את הכתוב: "בלילה ההוא נדדה שנת המלך" – שנת מלכו של עולם? אם אחשוורוש לבדו נדוד שנה היתה, לא היתה הדבר חשוב כלל ולא צמחה ישועה באותו לילה. אבל אם מלכו של עולם, כביכול, לא גם – נולדה הגאולה. אם פלוני אלמוני פתח את הישיבה של האומות המאוחדות לא היתה נולדת מדינת ישראל, אבל

14 לדמותו – ראו עמ' 67.

אם הדוד דפק בשלחן הנשיאות – התרחש הפלא. קול דודי דופק!

שנית, דפיקת הדוד נשמעה בשדה הקרב. חיל ההגנה הקטן של ישראל נצח את צבאותיהן העצומים של ארצות ערב. נס "רבים ביד מעטים" נעשה לעינינו. ופלא עוד יותר גדול התרחש באותה שעה! הקב"ה הכביד את לב ישמעאל וצוה עליו לצאת לקרב נגד מדינת ישראל. אלולא הכריזו הערבים מלחמה על ישראל, והיו מסכימים לתכנית החלוקה, היתה מדינת ישראל נשארת בלי ירושלים, בלי חלק גדול של הגליל וכמה משטחי הנגב. אלו היה פרעה, לפני אלפי שנה, נותן לישראל לצאת ממצרים מיד כפי בקשתו הראשונה של משה, היה משה צריך לעמוד בדבורו והיה חוזר אחרי שלשה ימים. אבל פרעה הכביד את לבו ולא שמע אל משה. הקב"ה הוציא את ישראל ביד חזקה ובזרוע נטויה. ממילא פקע כחה של ההבטחה, כי ישובו מצרימה. כל חוזה המבסס על הסכם שני הצדדים אינו מחייב את הצד האחד, אם הצד השני מסרב למלא את אשר הטל עליו לעשות. קול דודי דופק!

שלישית, הדוד התחיל לדפק גם בפתח האהל התאולוגי, ויתכן, כי זוהי הדפיקה החזקה ביותר. הדגשתי כמה פעמים בדברי על ארץ ישראל, שכל טענות התאולוגים הנוצרים, שהקב"ה נטל מכנסת ישראל את זכויותיה בארץ ישראל, ושכל ההבטחות בנוגע לציון וירושלים מתיחסות במובן אלגורי אל הנצרות והכנסייה הנוצרית, נתבדו בפרהסיא על ידי יסוד מדינת ישראל, כטענות שקר, שאין להם שום עקר ושרש... אינני פסיכולוג ובנדאי לא פסיכואנליטיקן, אבל דף גמרא אני יודע, ואני זוכר היטב מה שאמרו חז"ל על בלעם: "מברכתו... אתה למד מה היה בלבד". כשאדם מאריך בדבורו נפלט מפיו לפעמים דבר אמת. כשאחד הסנטורים שאל את שר החוץ: "מדוע הערבים שונאים את היהודים?" רצה באמת להשיב: "גם אני כשלעצמי, בתור נוצרי, אין לי חבה יתרה אליהם. מפני שהרגו את משיחנו, ומחמת זאת הפסידו את חלקם בירשתו של אברהם". ישב מלאך, או חכה נתנה, בגרונה של השר (כדרכת חז"ל על הכתוב: "וישם ה' דבר בפי בלעם"), ובמקום להגות את המלים "משיחנו", "אני כשלעצמי", פלטו שפתיו דברים אחרים ואמר: "הערבים", "מחמד". מתחת לסף הכרתו מפחד הוא את העבדה "הנוראה" שכנסת ישראל שולטת בציון ובירושלים. קורת רוח אני מוצא בקראי בעתונים קתוליים ועתונים פרוטסטנטים על מדינת ישראל. בעל כרחם עליהם להזכיר את שם ישראל כשהם מוסרים חדשות על ציון וירושלים הנמצאות בידינו. יש לי תמיד רגש מיחד של ספוק נפש בשעה שאני קורא בעתון, שתגובת מדינת ישראל אינה דוועה בעת. כי שבת היום והמשכדים סגורים, או כשאני קורא בערב פסח ודעיה מ"יוניטד פריס" ש"היהודים ישובו הלילה לשלחן הסדר בתקוה, שגסי מצרים יחזרו ויתרחשו היום". קול דודי דופק!

רביעית, הדוד דופק בלבבות הנער המתבולל והנבון. תקופת הסתרת הפנים בראשית שנות הארבעים הביאה בלבול המחזות בין המוני העם היהודי והנער היהודי בפרט. ההתבוללות הלכה וגברה. והדחיפה לברח מהיהדות ומעם ישראל הגיעה לשיאה. פחד, גאוש, ועם-הארצות גרמו לרבים לנטוש את כנסת ישראל, ולעלות על האניה "לברח תרשישה מלפני ה'". נחשול, שנדמה היה, שאין מצור לו, עמד עלינו לכלותנו. פתאום **התחיל הדוד לדפק בדלתות הלבבות הנבוכים ודפיקתו – תקומת מדינת ישראל – האטה, לפחות, את תהליך הבריחה. רבים מהמתנכרים לשעבר קשורים עתה למדינה**

העברית בקשרי רגש נאות על השניה הכבירים. הרבה יהודים אמריקאיים שנטמעו למחצה, לשליש ולרביע שרונים בפחד טמיר ודאגה בשל משיבר העובר על מדינת ישראל, והם מתפללים לשלומה וטובתה, אעפ"י שרחוקים המה מהתמכרות גמורה אליה. אפלו אלה העוינים את מדינת ישראל – וישנם יהודים כאלה – מכרחים להתגונן בלי הרף 5 כנגד החשד המשנה של נאמנות כפולה. והם מצהירים ומכריזים מדי יום-ביומו שאין להם חלק בארץ הקדש. סימן טוב הוא ליהודי כשאינו לכל להתעלם מיהדותו, והוא נאלץ לענות תמיד על שאלת: "מי אתה ומה מלאכתך?" אפלו כשפחדנות יתרה נזרקה בו ואין לו העז והאמץ לענות בגאון אמתית: "עברי אנכי ואת ה' אלהי השמים אני ירא". השאלה המתמידה "מי אתה" מקשרת אותו לעם ישראל. בעצם, העבדה, כי שם ישראל 10 נשא על שפתים, יש בה משום הזכרה ליהודי הבורח כי אי-אפשר לו לנוס מן כנסת ישראל שבה הסתבך מלכתו. לכל עבר שאנו פונים אנו קולטים את המלה "ישראל"; כשמאזינים אנו לתחנות רדיו, כשפותחים אנו את העתון, כשמשתתפים אנו בכנס של מתוכחים בענייני דיומא, אנו נתקלים בשאלת ישראל הנדונה בפומבי.

15 **דבר זה חשיבותו מרבה ליהודים הנגועים בשנאה עצמית והרוצים להתחמק מן היהדות ולהמלט על נפשם. מתחבאים המה, כיונה בשעתו, בירכתי הספינה ומבקשים להרדם, אבל רב החובל אינו מניחם להסיח דעתם מגורלם. צלה של ישראל רודף אחריהם בלי הרף.** מחשבות מסימות והרהורים פרדוקסליים בוקעים ועולים מנבכי הנפש אפלו אצל המתבוללים המשבעים. וכשיהודי מתחיל לחשב, להתבונן, כששנתו נודדת – אי אפשר 20 לדעת לאן תולכנה אותו מחשבותיו, ואיך יתבטאו פקפוקיו וספקותיו. קול דודי דופק!

הדפיקה החמישית של הדוד היא אולי החשובה ביותר. בפעם הראשונה בתולדות גלותנו הפתיעה ההשגחה את שונאינו בתגלית המרעיש, שדם יהודי אינו הפקר!...

...אל נשכח, כי הרעל של האנטישמיות ההיטלראית שעשתה את היהודי כדגי-הים 25 המפקרים לכל, עדין מחלחל בבני דור זה שהסתכלו בשויון-נפש במחזה-בלהות של חניקת מליונים בתאי-הגז כבתופעה רגילה שאין להרהר אחריה כלל. האנטידוט לסם-מות כזה, שהרעיל את המוחות וטמטם את הלבבות, הוא נכונות מדינת ישראל להגן על דמי בניה-בונה. קול דודי דופק!

30 **הדפיקה הששית, שגם ממנה אל נסיח את דעתנו, נשמעה בשעת פתיחת שערי-הארץ. יהודי הנס מארץ-אויב יודע עכשו כי יכל הוא למצא מקלט בטוח בארץ-אבות.** זוהי תופעה חדשה בדברי-ימינו. עד הנה אוכלוסי-ישראל כשהיו נעקרים ממקומם, נדדו במדבר-העמים מבלי למצא מחסה ומעון בארץ אחרת. בעטייה של סגירת-שערים בפני גולים ונודדים באה כליה על שבטי ישראל. עתה נשתנה המצב. כשאמה פלוגית 35 מפליטה את המעוט היהודי מתוכה, המגרשים מכונים את צעדיהם ציונה, והיא קולטת את בניה כאם רחמנה. עדים היינו כלנו להתנחלות יהודי המזרח בארץ במשך השנים האחרונות. ומי יודע למה היו צפויים אחינו אלה בארצות מושבותיהם לולא ארץ ישראל שהביאה אותם באניות ובמטוסים אליה? לו קמה מדינת ישראל לפני השואה ההיטלראית, מאות אלפי יהודים היו נצולים מתאי-הגז והכבשנים. פלא המדינה בושש 40 קצת לבא, ובעטיו של אחור פעמיו הוצאו להריגה אלפים ורבבות מישראל. ברם עכשו, כשתמה שעת הסתר פנים, נתנה האפשרות ליהודים הנתלשים ממקומותיהם להשתרש בארץ הקדש. אל יהי הדבר הזה קל בעינינו! קול דודי דופק!"

